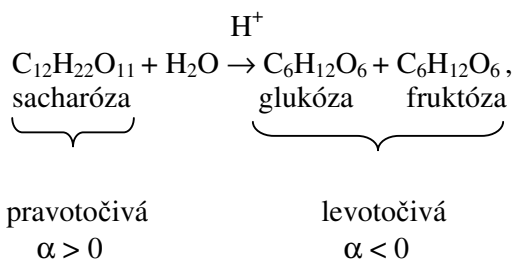

Polarimetrické stanovení řádu reakce a rychlostní konstanty kyselé hydrolyzy sacharózy

Teorie: Polarimetrie je optická metoda založená na sledování úhlu stočení roviny lineárně polarizovaného světla po průchodu tohoto světla roztokem opticky aktivní látky. Velikost tohoto úhlu je pro danou látku (při konstantní vlnové délce, teplotě a délce kyvety) přímo úměrná její koncentraci. V této úloze bude polarimetrie využito ke studiu kinetiky reakce:

nazývané inverze sacharózy, protože při reakci dochází ke změně znaménka optické otáčivosti roztoku (sacharóza je pravotočivá, zatímco směs glukózy a fruktózy je levotočivá).

Úkol: Proměřit časový průběh optické otáčivosti, stanovit řád reakce vzhledem k sacharóze a vypočítat rychlostní konstantu reakce v prostředí 2 mol.dm⁻³ HCl (katalyzátor). **Potřeby:** Polarimetr, polarimetrická trubice o délce 2 dm, Na-výbojka, odvažovací lodička, lžička, 3 pipety na 20 cm³, odměrná baňka na 50 cm³, 2 Erlenmeyerovy baňky 100 cm³, nálevka, injekční stříkačka, lékovka se zátkou, fix na sklo, sacharóza, 4 mol.dm⁻³ HCl.

Postup:

- Zapneme sodíkovou výbojku a necháme ji nejméně 15 minut žhavit.
- Navážíme 10 g sacharózy, rozpustíme ve vodě a doplníme do 50 cm³.
- V Erlenmeyerově baňce smícháme 20 cm³ zásobního roztoku sacharózy a 20 cm³ vody. Vzniklým roztokem naplníme polarimetrickou trubici a uzavřeme (nesmí v ní být bublina).
- Naplněnou trubici vložíme do polarimetru a zjistíme optickou otáčivost. Měření třikrát opakujeme a z naměřených hodnot vypočteme průměr. Takto jsme zjistili hodnotu α_0 . Potom trubici vyprázdníme.
- V Erlenmeyerově baňce smícháme 20 cm³ zásobního roztoku sacharózy a 20 cm³ 4 mol.dm⁻³ HCl a tímto roztokem trubici naplníme. Od okamžiku smíchání obou roztoků (= zahájení reakce) měříme čas t . Optickou otáčivost α_t měříme v pětiminutových intervalech ještě 60 až 120 minut.
- Zbytek okyseleného roztoku uschováme do označené uzavřené lékovky a v příštím cvičení změříme hodnotu α_∞ .

Protokol:

- 1) Řešení tří diferenciálních rovnic: $-\frac{dc}{dt} = k_0c^0$, $-\frac{dc}{dt} = k_1c^1$, $-\frac{dc}{dt} = k_2c^2$, kde
c ...okamžitá koncentrace sacharózy,
t ... čas uplynulý od zahájení reakce, k_i .. rychlostní konstanta reakce i-tého řádu.

Při řešení uvedených diferenciálních rovnic využijeme počáteční podmínku, že v čase $t = 0$ má koncentrace hodnotu c_0 . Po vyřešení z každé z těchto rovnic vyjádříme k_i .

- 2) Tabulka obsahující t , α_t , c (okamžitá látková koncentrace sacharózy vypočtená podle vztahu $c = c_0 \cdot (\alpha_t - \alpha_\infty) / (\alpha_0 - \alpha_\infty)$, kde c_0 je látková koncentrace sacharózy v čase $t = 0$ minut) a hodnoty k_0 , δ_0 , k_1 , δ_1 , k_2 , δ_2 . Vysvětlení symbolů viz bod (3). Vzor tabulky v protokole (jednotky doplňte):

t	α	c	k_0	δ_0	k_1	δ_1	k_2	δ_2

- 3) Z vyřešených diferenciálních rovnic vypočteme pro každý uvažovaný řád reakce hodnotu k_i rychlostní konstanty (pro všechny měřené časy). Pro každý řád reakce vypočteme průměrnou hodnotu rychlostní konstanty a relativní odchylky d_i jednotlivých rychlostních konstant od této průměrné hodnoty. Vybereme ten řád reakce, pro který jsou relativní odchylky nejmenší.